

In de zoektocht naar het verhaal
van haar verdwenen oma, komt Paula
eindelijk tot leven

De stilte van eenzaamheid

Sandra Berg

Roman

Sandra Berg

De stilte van eenzaamheid

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

‘The difference between fiction and reality? Fiction has to
make sense.’

Tom Clancy

Vooraf

Dit boek is gebaseerd op een ware gebeurtenis; de verdwijning van de Finse Aili Sarpio. Onderstaand (vertaald) artikel is een van de vele berichten die hierover te vinden zijn:

Verdwaald in de onderaardse gangen... voor altijd?

De hele tijd dat ik mij door het doolhof van anonieme gangen, trappen, liften en onderaardse gangen van grotere ziekenhuizen bewoog, werd ik door dezelfde gedachten geplaagd: wat als ik hier zou verdwalen, wat als ik nooit meer de weg terug zou vinden, wat als ik rond zou dwalen in deze eindeloze catacomben totdat ik flauwviel... Misschien is dat wat er destijds gebeurde met de 78-jarige Finse vrouw Aili Sarpio?

Ik denk dat de zaak Sarpio een van de meest griezelige Finse verdwijningen uit de geschiedenis is. De persoon, de plaats, de gebeurtenissen, hoe je het ook wendt of keert... het klopt niet. Wanneer een persoon verdwijnt, kun je meestal een plausibele verklaring bedenken; vervolgebeurtenissen zoals 'dronken man in de buurt van een rivier – valt – verdrinkt – het lichaam drijft af en verdwijnt'.

Maar wat er met Aili Sarpio is gebeurd, is onbegrijpelijk.

Aili Sarpio was niet dement of suïcidaal. Ze was een gezonde en actieve dame die van de herfst in haar leven genoot. Ze verdween uit een ziekenhuis in een kleine Finse stad, van wat de veiligste mogelijke omgeving voor een oude vrouw had moeten zijn:

Een kleine witharige oma slaapt vast tussen de gesteven lakens van het ziekenhuisbed, naast haar een bed met een andere dame. De nachtzuster neemt regelmatig een kijkje bij haar beschermelingen.

Dan gebeurt plotseling het ondenkbare. Midden in de donkere nacht verdwijnt Aili. Ze draagt alleen ziekenhuiskledij en slippers, geen sieraden en ze heeft geen identiteitsbewijs of andere papieren bij zich. Buiten is het stormachtig, zeven graden en het regent.

Het drama vindt plaats in de nacht van 13 op 14 september 1988. Aili Sarpio is in een gespecialiseerd verzorgingshuis voor reumatische aandoeningen, in haar woonplaats Heinola. Ze heeft pijn in de nek en is in het ziekenhuis voor een routine-onderzoek. Het is de bedoeling dat Aili twee tot drie nachten doorbrengt in het ziekenhuis.

Aili Sarpio is een pittige, gepensioneerde weduwe met veel vrienden en interesses en met een goed contact met haar familie. Ze woont in een verzorgingshuis in Heinola, niet omdat ze hulp nodig heeft met de dagelijkse activiteiten, maar omdat ze van de bedrijvigheid en de veiligheid geniet.

Vandaag de dag klinkt het ongelooflijk dat een gezonde en pittige dame naar een bejaardenhuis of verzorgingshuis kan verhuizen, maar in de jaren 80 was het nog relatief eenvoudig voor oudere mensen die dat graag wilden, om daar geplaatst te worden.

Aili wordt op maandag 12 september in het reumaziekenhuis opgenomen. Op dinsdag klaagt ze dat ze slecht heeft geslapen in de onbekende omgeving. De arts schrijft daarom een licht slaapmiddel voor, een halve tablet Imovane, die Aili dinsdagavond voor het slapengaan krijgt.

Als de verpleegkundige rond middernacht nog even in de kamer kijkt, slaapt de oude dame in haar bed. Dat is ook het geval als haar kamergenote om 01:15 haar leeslamp uit doet en ook gaat slapen.

Als de verpleegster later die nacht, om 02.10 uur, weer een kijkje bij de dames neemt, is Aili verdwenen en slaat de nachtverpleegster alarm.

Omdat het personeel de ontbrekende patiënt niet kan vinden, waarschuwen ze om 03.45 uur de politie. Een uur later zijn de zoekacties in volle gang, ongeveer tien politiemensen kammen die nacht het gebied rond het ziekenhuis uit.

De volgende dag voegen vrijwilligers en speurhonden zich bij hen.

Een helikopter met een warmtecamera doorzoekt het gebied vanuit de lucht. Het ziekenhuisgebouw wordt geïnspecteerd door politie- en ziekenhuispersoneel, de meren in de directe omgeving worden doorzocht vanaf de stranden en met boten. Op een bouwplaats naast het ziekenhuis wordt het werk stilgelegd en alles grondig onderzocht. Zonder resultaat.

De familieleden van Aili Sarpio vermoeden dat de oplossing te vinden is in het reumaziekenhuis. Ze hebben het gevoel dat het ziekenhuis er alles aan doet om te voorkomen dat ze vragen moeten beantwoorden. Het verzoek van de familie om een onderzoek in te stellen naar eventueel gemaakte medische fouten of een ongeval in het ziekenhuis als oorzaak voor de verdwijning van Aili wordt verworpen.

De familie moet negen jaar vechten voordat het ziekenhuis ermee instemt Aili Sarpio's dossier openbaar te maken.

'Het was moeilijk om met iemand aan de telefoon te praten en absoluut onmogelijk om iemand te ontmoeten. We hebben geen informatie gekregen over hoe men te werk ging toen ze haar zochten,' zegt Aili Sarpio's kleinkind Katariina Melvas in het tv-programma Kadonneet.

Als Aili het ziekenhuis had verlaten om in het omliggende gebied te verdwijnen, zou zij, of op zijn minst enkele sporen van haar, zijn gevonden.

Het voormalige reumaziekenhuis ligt in de bossen, in een gebied dat op het moment van haar verdwijning nogal verlaten was, ongeveer een kilometer buiten het centrum van Heinola. Maar het is geen wildernis, het is een bos in de buurt van de stad en wordt vaak bezocht door bessen- en champignonplukkers. Ook toen al. Maar niemand vond een spoor van de vrouw.

Ook niet toen na de verdwijning van Aili het gebied grotendeels werd bebouwd.

Bovendien kan ze destijds onmogelijk ver het bos in zijn gelopen. Het was pikdonker, ze was 78 jaar oud en ze zou dan door- en doornat en onderkoeld zijn geweest. Als ze in

het bos was verdwenen, had het mysterie inmiddels opgelost moeten zijn.

Is ze dan in water verdwenen? Een baai van een groot meer en een kleiner meer bevinden zich in de buurt van het ziekenhuis. Er zijn, en waren, hier geen bruggen of kades, dus dan zou ze van het strand het water zijn ingerold. Ze zou dan onmiddellijk gevonden zijn. Op zijn minst haar slippers zouden dan aangespoeld zijn.

Is ze nooit uit het ziekenhuis gekomen? Is ze verdwaald geraakt in het grote gebouw en verongelukt? Het lijkt onwaarschijnlijk dat een lichaam in al die jaren niet ontdekt zou zijn, maar het zou wel de afwezigheid van sporen buiten het ziekenhuis verklaren.

Commissaris Federley zegt in Kadonneet dat de politie misdaad en zelfmoord heeft uitgesloten. Hij gelooft niet in de mogelijkheid dat ze toch nog ergens in het ziekenhuis is achtergebleven.

Wanneer de programmaleider hem aanspoort om zijn theorie te geven over wat er met Aili Sarpio is gebeurd, put hij zijn antwoord uit zijn ervaring bij de politiemacht. 'In dit geval is het moeilijk raden, want we hebben helaas erg weinig informatie. Maar zoals ik het zie, zijn er twee mogelijkheden: ze heeft het ziekenhuis toch verlaten en verdween in het bos of verdronk in de baai van het meer of in het kleine meer. Als ze het bos is ingelopen, is het echter heel vreemd dat ze niet werd gevonden. En het water is heel zorgvuldig gescand. Maar je kunt nooit honderd procent zeker zijn dat je niets gemist hebt.'

Maar wanneer autoriteiten hardnekkig zwijgen en geen enkele informatie willen prijsgeven, zie ik daar toch beren op de weg. Waarom duurde het negen jaar voordat het gezin het dossier kreeg, dat op zich geen informatie bevatte die licht op de zaak liet schijnen?

Had het reumaziekenhuis dan toch iets te verbergen?

Wat denk jij dat er met Aili Sarpio is gebeurd?

Bronnen: EIRETSYM, mysterieblog, wereldpers

Tot zover de waargebeurde basis voor dit boek.

Omdat mijn personages slechts hierop zijn gebaseerd en de oplossing van het mysterie volledig aan mijn brein is ontsprongen, zijn de namen van de verdwenen dame, dochter en kleindochter in dit boek veranderd. Hun karakters en achtergronden zijn immers niets anders dan die van de acteurs in het hele gebeuren in mijn hoofd en hebben niets te maken met de werkelijke personen in het drama.

Maar laat ik jullie meenemen naar Heinola, Finland.

Proloog

Heinola, 2008

‘Het spijt me.’ Zijn laatste woorden toen hij stierf. Ik heb niet gezegd dat ik hem vergaf. Ik had het kunnen zeggen. Drie eenvoudige woorden. En toch... Het is niet zo dat ik niet om hem gaf. Dat deed ik wel. Op een manier die ik zelf niet goed begreep. Niet in het begin, natuurlijk, maar later... Maar ik heb hem niet vergeven. Ik kon het niet.

Ik keek naar hen. Ze waren ouder geworden, net als ik. Iedereen was ouder geworden. Maar ik zou hen altijd herkennen. Overal. Ze hadden hun leven weer opgepakt. Misschien waren ze gelukkig. Misschien niet. Alles wat ik hoefde te doen was uitstappen. Naar hen toe gaan. Misschien waren woorden niet eens nodig.

Maar ik deed het niet. Ik zat daar maar en keek naar hen. Ze waren verder gegaan. Ze hadden geen keuze. Misschien was het beter zo. Ik voelde de tranen over mijn wangen rollen. Ik had willen schreeuwen. Deed dat misschien ook wel.

‘Laten we gaan.’ Misschien schreeuwde ik die woorden. Misschien fluisterde ik het.

Torsten keek mij aan. Zijn gezicht was een landschap van diepe groeven. ‘Weet je dat zeker?’

Ik knikte, tegen beter weten in. ‘Ik kan er altijd op terugkomen,’ zei ik. ‘Toch weer hierheen komen en naar hen toe gaan.’

Hij knikte, maar hij wist dat ik het niet zou doen. Dat wisten we allebei. Het was te laat. Misschien heeft het nooit gekund.

Hoofdstuk 1

September 2008

‘En toch vind ik dat we iets anders bij dat beeld hadden moeten neerleggen,’ vond Paula Silvan-Sirkko, terwijl ze toekeek hoe haar dochter Tiina uit de auto klauterde in haar jeans en zo’n trui die als een verfrommelde aardappelzak een groot deel van haar smalle lichaam verborg. Ze had ook gevonden dat het meisje iets passend aan had moeten trekken. Maar Tiina had met haar tien jaar een uitgesproken mening over alles, dus ook over de manier waarop ze zich wilde kleden en Otto trok te vaak haar partij.

Het was niet eens zo dat het niet stond; jeans en een trui. En dat het comfortabel was, begreep Paula ook. Maar het hoorde niet. Hun bezoek aan het voormalige reumaziekenhuis was een herdenking. Zoiets als het volgen van een speciaal opgedragen mis en het bezoeken van een graf.

Er was geen graf om te bezoeken. Dat was hun nooit gegund. Er werd geen mis opgedragen. Paula accepteerde de schamele verklaring van haar moeder maar nauwelijks, maar legde zich erbij neer, zoals dat van haar werd verwacht. Zelfs als ze diep vanbinnen protesteerde. Maar het was hoe dan ook een herdenking en tijdens een herdenking kleepte je je naar behoren. Dat waren van die dingen die het leven eenvoudig maakten. Regels. Gewoonten. En van die dingen die zeker haar dochter aan haar afgetrapte gymschoen lapt. Maar misschien was dat nog niet het ergste. Het was een stukje rebellie van haar dochter, wat haar het meeste stoorde. Een voorbode van dat wat haar te wachten stond: het onvermijdelijke moment waarop haar invloed stukje voor stukje afbrokkelde, totdat niets meer overbleef. Dát baarde

haar de meeste zorgen. Ze was doodsbang voor dat moment, maar als iemand haar had gevraagd waarom dat zo was, had ze daar geen antwoord op kunnen geven. Ze was zelf nooit zo geweest. In ieder geval niet naar buiten toe. Vanbinnen had ze vaak genoeg geschreeuwd. Maar ze had er altijd voor gezorgd dat niemand het hoorde. Omdat het niet kon. Niet mocht. Niet hoorde.

‘Iets anders? Wat dan? Een krans?’ vroeg haar moeder, Tanja Tapio. Ook zonder dat Paula naar haar moeder keek, wist ze hoe Tanja haar wenkbrauwen optrok. ‘Zullen ze leuk vinden, die patiënten daar. Alsof je alvast hun begrafenis viert.’

‘Mama, alsjeblijft,’ mompelde Paula. Niet te hard, natuurlijk. Ze was niet het type dat overal tegenin ging. Ze wist zelf ook heus wel dat een krans geen optie was. Zelfs als ze dat toch echt meer passend had gevonden. ‘Ik dacht meer aan een rouwboeket met witte lelies of rozen of zo.’

‘Oma Eelia hield niet van grafboeketten,’ zei Tanja. ‘Dat weet je.’

Dat was een van de dingen waarover Paula niet wilde nadenken. Waar oma Eelia van hield en niet van hield. Het was zoveel makkelijker om afstand te houden. Oma als een vergeelde foto in haar hoofd. Punt. En toch kwam het soms op in haar hoofd. Een van die kleine herinneringen, die de kluis in haar hoofd wist te ontsnappen. Altijd onverwacht, als een brandende vonk die in haar hoofd schroeide. Alleen al daarom keek ze altijd slechts naar de grond als ze bij het voormalige reumaziekenhuis waren. Alleen al daarom vermeed ze het om naar het beeld van de kinderen die naar de vogel reikten te kijken, daar bij die ingang. Niet dat het hielp... Ze wist immers hoe die ingang eruit zag. Ze wist hoe het witte gebouw haar al hoonde vanaf zijn heuvel als ze erheen reden en hoe het boven haar uit torende als ze bij het beeld stonden. Ze wist het. Daarom haatte ze het eigenlijk om hier te komen. Omdat hier de afstand tussen toen en nu in het niets op leek te lossen. Maar ook dat zei ze niet.

Waarom had niemand hen ooit een graf gegund? Als ze maar een mis hadden kunnen laten opdragen, gewoon in

een kerk. Ver weg van het voormalige reumaziekenhuis dat tussen de bossen lag die een duisternis verborgen die haar doodsbang maakte. Zoiets dat alles 'gewoon' maakte. Alles afsloot.

'Zelfgeplukte wilde bloemen zijn het mooiste, mama,' zei Tiina. 'Ik weet zeker dat oma Eelia ze prachtig had gevonden.'

'Je hebt haar nooit gekend,' zei Paula veel scherper dan bedoeld.

'Maar ze heeft wel gelijk,' zei Tanja. Ze streelde het meisje over het dikke, weerbarstige haar. 'Je hebt prachtige bloemen geplukt, Tiina.'

Het was echter niet Tanja die ze zag, dat moment waarop ze het rijtjeshuis van haar moeder binnen liepen.

Traphuisje, noemde Tiina het vroeger. Nog steeds, trouwens. Zelfs als ze nu beter moest weten. Je noemde huizen geen traphuisjes als je tien jaar was.

En het was oma Eelia die in haar hoofd opdook, daar bij die voordeur. Die ze zag. Klein, frêle, met witte krulletjes en een bloemenjurk. Met aan haar zijde Luca, Eelia's hond. Een saluki waar ze erg trots op was. Heel even kwamen die herinneringen weer boven aan haar oma, bij wie ze een groot deel van haar jeugd had doorgebracht en waar ze zelfgebakken *karjalanpiirakka*, gevulde *pirroges* van roggebrood, at. Of *korvapuusti*. Finse kaneelbroodjes. Herinneringen aan geborgenheid en veiligheid, die ze in de rest van de wereld miste. Aan de plek waar ze werd gezien. Gehoord. Met Luca speelde. Luca, die naar een of andere vriendin van oma ging, toen oma verdween. Niet naar haar. Alsof ze er niet voor had kunnen zorgen. Ze was al zeventien toen het gebeurde.

De herinnering brandde als zuur in haar maag. Voelde haar moeder diezelfde pijn als ze aan haar moeder dacht? Of was alles allang bedekt onder het accepteren van het onaccepteerbare en het oppakken van een eigen leven vol sociale bezigheden en vrolijkheid, die voor Paula nog altijd misplaatst voelde?

Paula klemde haar kaken zo hard op elkaar dat het pijn deed en liep achter Tanja, Tiina en Otto het huis binnen. Ze

haatte dertien september. Ze verafschuwde de herdenking die al die herinneringen met zich meebracht. Maar ze nam er toch deel aan. Omdat het nu eenmaal zo hoorde.

Ze hing haar donkere jas aan de kapstok, trok haar zwarte pumps uit, schikte haar haren die door de wind weerbarstige pieken vertoonden, trok haar donkerrode vest en zwarte rok recht en liep de met hebbedingen volgepakte, en daardoor rommelig ogende woonkamer binnen. Ze ging op de bank zitten, knieën tegen elkaar, handen op de knieën, terwijl Tiina bijna huppelend met haar oma de keuken inliep om *mustikkapiirakka*, bosbessengebak, en koffie te halen.

Otto, die nog even bij het raam had gestaan, ging nu naast haar zitten. Zo dichtbij dat ze zijn typische geur – een soort mengeling van bos, regen en nootmuskaat – haar neus prikkelde en ze de warmte van zijn soepele lichaam voelde. Zijn hand raakte haar been zacht aan. Achteloos bijna. Ze wilde haar hand op de zijne leggen. Deed het niet.

Haar gezicht weerspiegelde in de ruit van de vitrinekast tegenover haar. Ze zag geen details, maar kende ze veel te goed. Lippen die te smal leken omdat ze die te vaak te hard op elkaar perste, kleine rimpeltjes bij de mond die de hoeken omlaag trokken, groefjes die haar voorhoofd tekenden, enigszins verborgen onder de blonde pony. Het blonde, schouderlange haar liet haar misschien net wat jonger lijken dan de 37 jaren die ze telde, maar de sporen die het leven in haar gezicht had achtergelaten, maakten haar ouder.

Ze dacht aan haar opmerking naar Tiina toe. Aan de sneer erin. Dezelfde sneer die ze vaak hoorde als ze iets tegen Otto zei. Waarom deed ze dat? Wanneer was ze zo geworden?

Ze keek naar de foto op de dressoir. Oma Eelia met haar spierwit gekrulde haren, de bril met de grote ronde glazen, de altijd aanwezige brede glimlach en de opbollende wangen in een verder mager gezicht. Gekleed in zo'n jurk met groteske bloemen, als altijd, waarvan ze zich niet kon voorstellen dat haar eigen moeder die ooit zou dragen. Zelf zat ze op de foto naast haar oma. Een zeventienjarig meisje met lang, steil haar, een hooggesloten bloesje en met een mager gezichtje. Tussen hen in zag je nog net de neus van Luca. Het was de

laatste foto die ooit van haar en haar oma was gemaakt. Ze voelde hoe vastgehouden tranen een brok in haar keel vormden. Nu nog. Twintig jaar later.

Ze wendde zich af van de foto en zag haar moeder weer de woonkamer binnenkomen. Een 68-jarige vrouw in een blauwe jurk, met kaarsrechte rug, levendig gezicht, asblond haar – mooie naam voor blond haar dat grijs werd, grapte ze nogal eens – in een pittig kapsel tot net onder haar oren. Een lach die erg aan de lach van oma Eelia deed denken.

Tiina naast haar, balancerend met een dienblad met gebaksbordjes met bosbessengebak. Tien jaar met ogen die te wijs zijn voor haar leeftijd. Hetzelfde haar als Otto, maar dan langer. Bruin en dik. Dezelfde bruine ogen als Otto en de lach van oma Eelia. Nee. Tiina had oma Eelia nooit gekend. Maar als ze elkaar hadden gekend, hadden ze elkaar gemogen. En het deed onverwacht veel pijn dat te beseffen.

In de sporen van haar lang geleden verdwenen oma Eelia, vindt Paula ook zichzelf terug

Paula heeft zichzelf aangewend haar verdriet te verbergen en niet lastig te zijn. Een erfenis uit haar jeugd, met zwaarwegende gevolgen. Tussen haar en haar dochter is een diepe kloof ontstaan en haar huwelijk dreigt stuk te lopen.

Alles verandert als Paula opeens een bericht ontvangt over haar oma, die dertig jaar geleden, op 78-jarige leeftijd, spoorloos verdween uit het reumaziekenhuis in Heinola. Ongewild wordt ze een zoektocht naar het verleden in getrokken en uiteindelijk moet ze ook haar eigen masker laten vallen.

Deze roman is gebaseerd op de waargebeurde verdwijning van de 78-jarige Aili Sarpio uit het reumaziekenhuis in Heinola, Finland.

Sandra Berg schrijft al vele jaren intrigerende romans met een hoge mate van karakterontwikkeling en een vaak mysterieuze plot. De auteur woont en werkt in Zweden, maar dit boek speelt zich af in Finland.

ISBN 978 90 2053 584 6 NUR 344

9 789020 535846

www.romanserie.nl

Z&K